**Beata Maciejczyk**
Kraków
**Anna Gala-Kwiatkowska**
Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie
**Beata Wioncek**
LIX Liceum Ogólnokształcące Mistrzostwa Sportowego im. Janusza Kusocińskiego w Warszawie

# Uczeń zdolny i uczeń z trudnościami w nauce a talent sportowy. Rekonesans badawczy

**Streszczenie**

Założeniem artykułu jest próba wykazania, w oparciu o dotychczasowe poglądy różnych autorów, zależności między talentem sportowym a funkcjonowaniem ucznia zdolnego i ucznia z trudnościami w nauce. Przywołane zostają nazwiska badaczy i zagadnienia, które podejmowali oni w zakresie zdolności, trudności w nauce i talentu sportowego u uczniów, a także badania naukowców, którzy zajmowali się wpływem aktywności sportowej na osiągnięcia w nauce.

**Słowa klucze:** uczeń zdolny, uczeń z trudnościami w nauce, talent sportowy

Pomysł podjęcia tematu relacji między tytułowymi zagadnieniami zrodził się z pytań, zadawanych sobie przez autorki w kilkuletniej pracy z uczniami w szkole mistrzostwa sportowego.

Ten rodzaj zależności, omówiony w dalszej części pracy, nie został jeszcze zbadany w stopniu wystarczającym, a wydaje się interesujący nie tylko z perspektywy naukowej, ale również z perspektywy praktycznej, bowiem ewentualne badania mogłyby w znaczący sposób wpłynąć na pracę z uczniem zdolnym i uczniem z trudnościami w nauce w szkole sportowej.

Artykuł, co należy wyraźnie zaznaczyć, jest tylko pewnego rodzaju przeglądem obecnego stanu rzeczy, a jego kwintesencją pozostaje pytanie: czy istnieje zależność pomiędzy zdolnościami ogólnymi, zdolnościami specjalnymi a trudnościami w nauce u uczniów uzdolnionych sportowo? A jeśli taka zależność jest, jaki

ona ma charakter i w jaki sposób można wykorzystać wiedzę o niej do poprawy pracy z uczniem w szkole przygotowującej młodych ludzi do wyczynowego uprawiania sportu?

Jeśli chodzi o zdolności, w literaturze przedmiotu znajdziemy pojęcia, które często stosuje się wymiennie (uzdolnienie, zdolność, talent). Wielu badaczy z różnych dyscyplin naukowych podejmowało te zagadnienia. Wymieńmy kilka nazwisk: Torrance, Guilford, Jensen, Renzulli[1] – psychologia, psychologia edukacji; Bloom[2] – psychologia, pedagogika. Na gruncie polskim zdolnościami zajmowali się najwybitniejsi przedstawiciele nauk pedagogicznych i psychologicznych m.in. Okoń, Gondzik, Nosal, Bernacka, Tyszkowa, Szewczuk[3].

Większość badaczy jest zgodna na przykład w kwestii tego, że twórczość jest ważnym składnikiem uzdolnienia ucznia. Inni wskazują na cechy osobowościowe, np. motywację i zaangażowanie czy wyposażenie genetyczne i płeć.

Z pojęciem zdolności łączy się również termin inteligencja. Zdolność ujmowana jest również jako pojęcie nieostre, złożone i uwarunkowane wieloma czynnikami, np. zadatkami wrodzonymi, całokształtem procesów poznawczych i umysłowych, ale i osobowościowych (np. wytrwałość).

Badacze wskazują ponadto na wielość czynników, które wpływają znacząco na rozwój zdolności, a wśród tych czynników wymienia się, oprócz wyżej wskazanych cech osobowości i cech wrodzonych – środowisko społeczne czy tzw. uśmiech losu, przypadek.

Ciekawą pozycją, do której odnosi się wielu badaczy, jest Raport Marlanada opublikowany w USA w 1972. Był on efektem badań nad skutecznością działań edukacji w pracy z uczniami zdolnymi. Definicja, którą zaproponowano obowiązuje do dzisiaj na gruncie amerykańskim, ale nie tylko. I tak w Raporcie mówi się, że dzieci uzdolnione to takie, które dzięki wybitnym zdolnościom mogą wykazać się zaawansowanymi osiągnięciami. Są to dzieci wykazujące się osiągnięciami i/lub odznaczające się potencjalnymi możliwościami w jednej lub kilku dziedzinach, takich jak: ogólne zdolności intelektualne, zdolności związane z nauką w szkole, zdolności artystyczne, zdolności przywódcze i zdolności

[1] E. P. Torrance, *Guiding creative talent. Englewood Cliffs*, New York 1962; J. P. Guilford, *Creative Talents: Their Nature*, *Uses and Development*, New York 1986; A. R. Jensen, *The g Factor: The Science of Mental Ability*, London 1998; J. S. Renzulli, *What Makes Giftedness? Reexamining a Definition*, „Phi Delta Kappan" 1978, 60 (3), s. 180-84.

[2] Zob. B. S. Bloom, *Editor Developing Talent in Young People*, New York 1985.

[3] Zob. W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, wyd. V, Warszawa 2003; E. Gondzik, *Kariery szkolne uczniów zdolnych*, Warszawa 1976; Cz. Nosal, *Mechanizmy funkcjonowania intelektu – zdolności, style poznawcze, przetwarzanie informacji*, Wrocław1979; R. E. Bernacka, *Zdolność a uzdolnienie*, „Wychowawca" 2006, nr 1, s. 5-9; M. Tyszkowa, *Zdolności, osobowość i działalność uczniów*, Warszawa 1990; W. *Szewczuk, Trudności myślenia i rozwijanie zdolności uczniów*, Warszawa 1983.

psychomotoryczne[4]. Ta definicja wydaje się wystarczająco precyzyjna ale i dosyć pojemna, dlatego nie dziwi fakt, że jest przywoływana jako odniesienie w dyskursie o zdolnościach.

Z kolei trudności i niepowodzenia ucznia w procesie edukacji były przedmiotem zainteresowań takich badaczy jak np. H. Radlińska, M. Grzywak-Kaczyńska, J. Pieter, W. Okoń, J. Konopnicki, Cz. Kupisiewicz, H. Spionek, A. Karpińska, T. Lewowicki, B. Łuczak[5].

Badacze wskazują, że trudności w uczeniu się mogą przekształcić się w niepowodzenia szkolne i często, wraz z pojęciem trudności w uczeniu się, pojawia się termin określający następstwo trudności w nauce, czyli niepowodzenia szkolne, dlatego warto o tym wspomnieć. H. Spionek[6] niepowodzenia szkolne definiuje jako rozbieżność między wiadomościami, umiejętnościami i nawykami faktycznie opanowanymi przez uczniów a materiałem, jaki opanować powinni według wymagań programowych w zakresie poszczególnych przedmiotów.

Z kolei W. Okoń[7] zauważył, że niepowodzenia szkolne to rodzaj procesu, w którym u ucznia pojawiają się braki w wiedzy, określonej na danym etapie edukacyjnym. Autor wskazuje też na fakt nastawienia ucznia do wymagań edukacyjnych i z trudnościami w nauce wiąże negatywne nastawienie ucznia do nich. Według J. Konopnickiego[8] zaś za niepowodzenie szkolne można uznać stan, w jakim znalazło się dziecko w wyniku niespełnienia wymagań szkoły.

J. Pieter[9] wskazuje na związek trudności w uczeniu się ze składnikami programu nauczania, które to składniki wymagają szczególnie intensywnej pracy od ucznia.

M. Porębska[10] pojmuje trudność jako przeżycie wewnętrzne, które każdy sam odczuwa i sam musi rozwiązać. Tę trudność wspomniana badaczka określa jako stan, w którym człowiek zatrzymuje się w realizacji dążenia.

---

[4] Zob. S. P. Marland, *Education of the Gifted and Talented*, Vol. 1, *Report to the Congress of the United States by the U. S. Commissioner of Education*, 1971, s. 8.

[5] Zob. H. Radlińska, *Społeczne przyczyny powodzeń i niepowodzeń szkolnych*, Warszawa 1935; M. Grzywak-Kaczyńska, *Powodzenie szkolne a inteligencja*, Warszawa 1935; J. Pieter, *Psychologia uczenia się*, Warszawa 1961; W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, op. cit.; J. Konopnicki, *Powodzenia i niepowodzenia szkolne*, Warszawa 1966; Cz. Kupisiewicz, *Niepowodzenia dzieci w nauce szkolnej*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1993; H. Spionek, *Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne*, Warszawa 1981; A. Karpińska, *Niepowodzenia edukacyjne – renesans myśli naukowej*, Białystok 2011; T. Lewowicki, *Kształcenie uczniów zdolnych*, Warszawa 1980; B. Łuczak, *Niepowodzenia w nauce: przyczyny – skutki, zapobieganie*, Poznań 2000.

[6] Zob. H. Spionek, *Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne*, Warszawa, 1981.

[7] Zob. W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, op. cit.

[8] Zob. J. Konopnicki, *Powodzenia i niepowodzenia szkolne*, op. cit.

[9] Zob. J. Pieter, *Psychologia uczenia się*, Warszawa 1961.

[10] Zob. M. Porębska, *O przeżyciu trudności*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Nauki Pedagogiczne i Psychologia" 1964, t. VI.

Złożony charakter przyczyn niepowodzenia ucznia w nauce szkolnej podkreślali zgodnie wszyscy autorzy, którzy zajmowali się dotychczas ich analizą. Cz. Kupisiewicz[11] wskazuje na trzy rodzaje przyczyn niepowodzeń szkolnych: przyczyny ekonomiczno-społeczne, przyczyny dydaktyczne, przyczyny biopsychiczne.

Najczęściej wymieniane przyczyny trudności i niepowodzeń edukacyjnych to: niewłaściwe sposoby uczenia się, braki w opanowaniu materiału z wcześniejszych okresów nauki, zaburzenia, deficyty, dysfunkcje i dysharmonie rozwojowe, niska motywacja i poszanowanie w stosunku do nauki i wykształcenia oraz nieumiejętność przeprowadzania takich operacji umysłowych jak: obserwowanie, wnioskowanie i porównywanie. Ze strony nauczyciela zaś: treść, formy, metody i środki nauczania, system zasad dydaktycznych respektowany przez nauczycieli, różne sposoby aktywizowania uczniów na lekcji, poziom zawodowych kwalifikacji nauczyciela[12].

Kolejne zagadnienie, jakie jest przedmiotem zainteresowania tutaj to talent sportowy. Sytuuje się go w obszarze zdolności tzw. specjalnych, wśród których wymienia się, takie jak np. artystyczne (muzyczne, plastyczne) czy matematyczne[13].

Najobszerniejszą pracą podejmującą zagadnienie talentu sportowego na gruncie polskim na dzień dzisiejszy jest monografia Małgorzaty Siekańskiej pt. *Talent sportowy. Psychologiczne i środowiskowe uwarunkowania rozwoju uzdolnionych zawodników*. M. Siekańska dokonała przeglądu dostępnych badań, które uzupełniła w części empirycznej o własne badania, w których skupiła się na aspektach: indywidualnym i środowiskowym (głównie rodzinnym), warunkujących rozwój uzdolnionych sportowców[14]. Autorka, przywołując obszerną literaturę przedmiotu, wskazuje na wielość terminów, które stosowane są zamiennie np. zadatki wrodzone, predyspozycje, wrodzone predyspozycje, indywidualny potencjał, zdolności, zdolności naturalne, zdolności specjalne, uzdolnienia, talent, potencjalny talent itd. Do tego dochodzą terminy uściślające, związane z aktywnością sportową (np. uzdolnienia fizyczne, zdolności fizyczne, uzdolnienia ruchowe, zdolności motoryczne, sprawność motoryczna, zdolności uczenia się, predyspozycje somatyczne czy inteligencja boiskowa). Jednocześnie badaczka wskazuje na fakt, że w naukach o sporcie trwa dyskusja dotycząca definicji i badacze proponują różne definicje, posługując się sformułowaniami: zdolności sportowe czy talent

[11] Zob. Cz. Kupisiewicz, *Niepowodzenia dzieci w nauce szkolnej*, op. cit.

[12] Zob. A. Lewicki, *Psychologiczna analiza czynników wyznaczających wyniki nauczania*, „Psychologia Wychowawcza" 1962, 2, s. 144-167; Cz. Kupisiewicz, *Niepowodzenia dzieci w nauce szkolnej*, op. cit.

[13] Zob. M. Siekańska, *Talent sportowy. Psychologiczne i środowiskowe uwarunkowania rozwoju uzdolnionych zawodników*, Kraków 2013.

[14] Zob. ibidem.

sportowy. Co ciekawe, jak zauważyła Autorka, są też stanowiska zakładające, że nie ma czegoś takiego jak talent sportowy czy zdolności sportowe. M. Siekańska przywołuje również nazwiska badaczy, którzy próbują znaleźć wyjście wypośrodkowujące powyższe stanowiska.

Wszystkie te stanowiska według Autorki zbiegają się w jednym punkcie, a mianowicie są zgodne, co do istotnego „wpływu różnic międzyosobniczych […] na wykonanie określonego zadania"[15]. W tym przypadku chodzi o zadanie związane z ruchem. Różnice, o których wspomina M. Siekańska, są wielopoziomowe i mogą to być np. cechy biologiczne, temperament, osobowość, styl uczenia się.

M. Siekańska[16] proponuje zaniechać sporu o definicję, a raczej skupić się na precyzowaniu jej w zależności od kontekstu, czyli np. celu, w jakim się ją tworzy (do badań naukowych, do celów praktycznych).

Zdolności sportowe według M. Siekańskiej[17], która powołuje się na innych badaczy, powiązane są z inteligencją ogólną. Te powiązania są różne i zależą od dyscypliny sportowej. Rozpoznania, których dokonała są interesujące, bowiem wśród ważnych czynników determinujących sportowców utalentowanych i osiągających sukces na poziomie profesjonalnym wskazuje na: nastawienie na dążenie do osiągnięć, podnoszenie kompetencji, potrzebę aktywności (rozumianą jako potrzeba działania w ogóle).

Istotną rolę w rozwoju utalentowanego sportowca, który osiąga sukces, odgrywa (zgodnie z wynikami badań autorki) środowisko rodzinne, szczególnie na wczesnym etapie rozwoju talentu i tu chodzi głównie o dobre relacje między członkami w rodzinie. Niezwykle interesującym (z punktu widzenia kulturowego) zagadnieniem, które podnosi M. Siekańska są relacje sportowca z rodzicami, ze szczególnym uwzględnieniem akceptacji ze strony ojca oraz „gotowości niesienia pomocy" ze strony matki[18].

M. Siekańska w wynikach swoich (trwających kilka lat) badań, zwraca ponadto uwagę na ważną rolę samodzielności zawodników (Ekspertów-Mistrzów – określenie autorki) w podejmowaniu decyzji o wyczynowym uprawianiu sportu oraz stosunkowo długi okres etapu „zabawy" (aktywności fizycznej sprawiającej przyjemność), a także nastawienie sportowców na wszechstronny rozwój, poszukiwanie wyzwań oraz zaangażowanie w działania pozasportowe.

[15] Ibidem, s. 15.
[16] Zob. ibidem, s. 15-16.
[17] Zob. ibidem.
[18] Ibidem, s. 273.

Założeniem artykułu jest próba wykazania, w oparciu o dotychczasowe poglądy różnych autorów, zależności między talentem sportowym a funkcjonowaniem ucznia zdolnego i ucznia z trudnościami w nauce.

Z wybranej literatury przedmiotu wynika, że takimi zależnościami nie zajmowano się jeszcze w sposób pełny, wyczerpujący i dający jakieś jasne odpowiedzi na pytanie, czy takie zależności są i co je warunkuje?

Na gruncie polskim, badaczka zagadnienia talentu sportowego M Siekańska wykazała, jak już zostało wspomniane, że sam talent sportowy nie wystarczy. Na sukces „pracuje" wiele czynników. Wydaje się, że podobnie jest z innymi zdolnościami, np. humanistycznymi – na ich rozwój wpływa wiele czynników. Tutaj można się pokusić o przywołanie wymienionych wcześniej, a wskazanych przez badaczkę talentu sportowego: cechy osobowości i postawa oraz środowisko zewnętrzne (w tym rodzinne). Podobnie jest z trudnościami w nauce, które z czasem przeradzają się w niepowodzenia szkolne. Wiele czynników ma na nie wpływ.

Warto tutaj zauważyć, że z jednej strony mamy talent, zdolności czy trudność, czyli „punkt wyjścia", a z drugiej to, co się dzieje dalej, a mianowicie, czy talent zostanie dostrzeżony i rozwijany, a trudność zidentyfikowana i przezwyciężana? Niewątpliwie cały proces ma wpływ na efekt końcowy, czyli osiągnięcia czy to w sporcie, czy też w nauce lub w jednym i drugim.

W literaturze anglojęzycznej zauważa się korelację pomiędzy uprawianiem sportu a osiągnięciami w szkole. D. N. Ardoy, J. M. Fernandez-Rodriguez, D. Jimenez-Pavon, R. Castillo, J. R. Ruiz, F. B. Ortega[19] zauważyli, że wzrost częstotliwości oraz intensywności aktywności fizycznej implikuje osiągnięcia szkolne wśród adolescentów. Inni badacze – D. P. Coe, J. M. Pivarnik, C. J. Womack, M. J. Reeves, R. M. Malina[20] pokazali między innymi to, że uczniowie, którzy uczestniczą w energicznych (ang. *vigorous*) zajęciach sportowych (pozaszkolnych) osiągają lepsze wyniki w nauce. Na wzrost wydajności poznawczej (w tym uwagi selektywnej) wśród uczniów wykonujących ćwiczenia o zwiększonej intensywności zwrócili również uwagę badacze – Niemann, Wegner, Voelcker-Rehage, Holzweg, Arafat, Budde[21].

[19] Zob. D. N. Ardoy, J. M. Fernandez-Rodriguez, D. Jimenez-Pavon, R. Castillo, J. R. Ruiz, F. B. Ortega, *A Physical Education trial improves adolescents' cognitive performance and academic achievement: the EDUFIT study*, „Scandinavian Journal of Medicine & Science I Sports" 2014, 24 (1), e52-e61, http://dx.doi.org/10.1111/sms.12093 .

[20] Zob. D.P. Coe, J. M. Pivarnik, C. J. Womack, M. J. Reeves, R. M. Malina, *Effect of Physical Education and Activity Levels on Academic Achievement in Children*, „Medicine and Science in Sports and Exercise" 2006, nr 38(8), s. 1515-1519.

[21] Por. C. Niemann, M. Wegner, C. Voelcker-Rehage, M. Holzweg, A. M. Arafat, H. Budde, *Influence of acute and chronic physical activity on cognitive performance and saliva testosterone in preadolescent school children*, „Mental Health and Physical Activity" 2013, 6 (3), s. 1-8.

Niezwykle ciekawymi wydają się badania, w których naukowcy uściślają zakres przedmiotu np. do relacji między konkretną dziedziną wiedzy i wynikami edukacyjnymi a wysiłkiem sportowym. I tak np. na lepsze oceny z matematyki u dzieci uprawiających sport wskazują Gao, Hannan, Xiang, Stodden, Valdez[22] oraz Stevens, To, Stevenson, Lochbaum[23]. Ci ostatni naukowcy pokazali także związek między rozwojem umiejętności czytania a aktywnością fizyczną.

Kolejne nazwiska ze świata nauki, które warto tutaj wspomnieć to Ericsson i Karlsson[24], którzy zwrócili uwagę na fakt zależności między pozytywnymi efektami zwiększonej aktywności fizycznej a poprawą umiejętności motorycznych oraz osiągnięciami w nauce.

Z tego krótkiego i bardzo pobieżnego przeglądu literatury wynika, że raczej bada się wpływ sportu na wyniki w nauce, a nie odwrotnie. To wydaje się ciekawe i może nasuwać pytania: dlaczego tak jest? Czy w odwrotną stronę te zależności nie są interesujące dla badaczy? Czy uczeń uzdolniony np. humanistycznie lub matematycznie nie ma w sobie komponentu zdolności sportowej? A jeśli ma, to czy ten element talentu, np. matematycznego, nie może się okazać kluczowym w jego rozwoju jako sportowca?

Autorki artykułu, pedagożki i nauczycielki różnych przedmiotów w szkole sportowej, niejednokrotnie zadają sobie powyższe pytania. Przyglądają się swoim utalentowanym sportowo i utytułowanym uczniom, i zastanawiają się, dlaczego niektórzy z nich świetnie sobie radzą w szkole oraz osiągają dobre, a nawet bardzo dobre wyniki w nauce, a inni przeciwnie, świetni na ringu, macie czy boisku, w szkole borykają się z trudnościami, czasem nawet powtarzają klasę?

Przy obecnym stanie badań nie jest możliwe udzielenie precyzyjnej odpowiedzi na to pytanie. Aby na nie odpowiedzieć, trzeba złożonych studiów i wnikliwej analizy badań, o które warto pokusić się w przyszłości.

---

[22] Por. Z. Gao, P. Hannan, P. Xiang, D. F. Stodden, V. E. Valdez, *Video Game-Based Exercise, Latino Children's Physical Health, and Academic Achievement*, „American Journal of Preventive Medicine" 2013, 44 (3S3), s. 240-246.

[23] Por. T. A. Stevens, Y. To, S. J. Stevenson, M. R. Lochbaum, *The Importance of Physical Activity and Physical Education in the Prediction of Academic Achievement*, „Journal of Sport Behavior" 2008, 31 (4), s. 368-388.

[24] Por. I. Ericsson, M. K. Karlsson, *Motor skills and school performance in children with daily physical education in school-A 9-year intervention study*, „Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports" 2014, 24 (2), s. 273-278.

**Bibliografia**


1. Ardoy D. N., Fernandez-Rodriguez J. M., Jimenez-Pavon D., Castillo R., Ruiz J. R., Ortega F. B., *A Physical Education trial improves adolescents' cognitive performance and academic achievement: the EDUFIT study*, „Scandinavian Journal of Medicine & Science I Sports" 2014, 24 (1), e52-e61, http://dx.doi.org/10.1111/sms.12093.
2. Bernacka R. E., *Zdolność a uzdolnienie*, „Wychowawca" 2006, nr 1, s. 5-9.
3. Bloom B. S., *Editor Developing Talent in Young People*, New York 1985.
4. Coe D. P., Pivarnik J. M., Womack C. J., Reeves M. J., Malina R. M., (2006) *Effect of Physical Education and Activity Levels on Academic Achievement in Children*, „Medicine and Science in Sports and Exercise" 2006, nr 38(8), s. 1515-1519.
5. Ericsson I., Karlsson M. K., *Motor skills and school performance in children with daily physical education in school-A 9-year intervention study*, „Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports" 2014, 24 (2), s. 273-278.
6. Gao Z., Hannan P., Xiang P., Stodden D. F., Valdez V. E., *Video Game-Based Exercise, Latino Children's Physical Health, and Academic Achievement*, „American Journal of Preventive Medicine" 2013, 44(3S3), s. 240-246.
7. Gondzik E., *Kariery szkolne uczniów zdolnych*, Warszawa 1976.
8. Guilford J. P., *Creative Talents: Their Nature*, *Uses and Development*, New York 1986.
9. Grzywak-Kaczyńska M., *Powodzenie szkolne a inteligencja*, Warszawa 1935.
10. http://dx.doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.amepre.2012.11.023.
11. Jensen A. R., *The g Factor: The Science of Mental Ability*, London 1998.
12. Karpińska A., *Niepowodzenia edukacyjne – renesans myśli naukowej*, Białystok 2011.
13. Konopnicki J., *Powodzenia i niepowodzenia szkolne*, Warszawa 1966.
14. Kupisiewicz Cz., *Niepowodzenia dzieci w nauce szkolnej*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1993.
15. Lewicki A., *Psychologiczna analiza czynników wyznaczających wyniki nauczania*, „Psychologia Wychowawcza" 1962, 2, s. 144-167.
16. Lewowicki T., *Kształcenie uczniów zdolnych*, Warszawa 1980.
17. Limont W., *Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować*, Gdańsk 2012.
18. Łuczak B., *Niepowodzenia w nauce: przyczyny – skutki, zapobieganie*, Poznań 2000.
19. Marland S.P., *Education of the Gifted and Talented*, Vol. 1, *Report to the Congress of the United States by the U. S. Commissioner of Education*, 1971.
20. Niemann C., Wegner M., Voelcker-Rehage C., Holzweg M., Arafat A. M., Budde H., *Influence of acute and chronic physical activity on cognitive performance and saliva testosterone in preadolescent school children*, „Mental Health and Physical Activity" 2013, 6 (3), s. 1-8.
21. Nosal Cz., *Mechanizmy funkcjonowania intelektu – zdolności, style poznawcze, przetwarzanie informacji*, Wrocław1979.
22. Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, wyd. V, Warszawa 2003.
23. Pieter J., *Psychologia uczenia się*, Warszawa 1961.
24. Porębska M., *O przeżyciu trudności*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Nauki Pedagogiczne i Psychologia" 1964, t. IV.
25. Radlińska H., *Społeczne przyczyny powodzeń i niepowodzeń szkolnych*, Warszawa 1935.
26. Renzulli J. S., *What Makes Giftedness? Reexamining a Definition*, „Phi Delta Kappan" 1978, 60 (3), s. 180-84.

27. Siekańska M., *Talent sportowy. Psychologiczne i środowiskowe uwarunkowania rozwoju uzdolnionych zawodników*, Kraków 2013.
28. Spionek H., *Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne*, Warszawa 1981.
29. Stevens T. A., To Y., Stevenson S. J., Lochbaum M. R., *The Importance of Physical Activity and Physical Education in the Prediction of Academic Achievement*, „Journal of Sport Behavior" 2008, 31 (4), s. 368-388.
30. *Szewczuk W., Trudności myślenia i rozwijanie zdolności uczniów*, Warszawa 1983.
31. Torrance E. P., *Guiding creative talent. Englewood Cliffs*, New York 1962.
32. Tyszkowa M., *Zdolności, osobowość i działalność uczniów*, Warszawa 1990.

## Efficient student and student with learning difficulties and sports talent. Research exploration

### Abstract

The article attempts to look at the general abilities and learning difficulties nexus among sport-gifted students and discussion on this issue in the current literature on the intersection of pedagogy, psychology and sport psychology. The authors referrer to the researchers whose studies have dealt with the abilities, learning difficulties and sports talents. Also, the research on the influence of sports activities on academic achievements have been discussed.

**Keywords**: abilities, learning difficulties, sport-gifted students